

עקיבא וכדכתיבנא אבל לרבנן דס"ל
במגדף היינו ע"ז והוקשה כל התורה
לע"ז אית ליה נמי לרבי יוחנן דלא
הוקשה כל התורה אלא לענין מעשה
ואית ליה לרבי יוחנן אליבא דחכמים
כמו ריש לקיש אליבא דרבי עקיבא
וכיון דלא תליא הקרבן בלאו כלל מהי
תיתי לומר אליבייהו דחלוקה דלאו הויא
חלוקה וחלוקה דמיתה לא הויא חלוקה
לכך שפיר פסק רבינו דאם עשה אוב
וידעוני דחייב שתים וכחכמים ודו"ק.

אוצר החכמה

[דף ד ע"ב]

דף ד. גמרא. אם כן לימא קרא כו' עז
למה לי. הקשה הרב הגדול ברכת
הזבח אימא עז דאייתר נחייב חדא ושור
וכבש כיון דבהעלם אחד קאכיל נמי לא
ניחייב אלא חדא וכי האי גונא פריך
לקמן גבי קלי עכ"ל. ולע"ד נראה דהנה

הכא לא מסיימי קראי הי ניהו דאייתר
דדלמא כבש ועז אתי למשרי אליה
דחולין ושור הוא דאייתר לומר דחייב
על חלב שור אחת ולהכי כתבה רחמנא
כבש במיצעא כי איכא דלא נדע הי ניהו
הוא דמייתר והשתא הואיל ואיכא
למימר הכי ואיכא למימר הכי הי מגייהו
מפקת וחייב על כל אחת ודוק.

רש"י ד"ה ל"א חייב שתים אחת משום
חלב כו' ודלא כר' יהודא עכ"ל.
לפי אותה גירסא צ"ל לקמן השתא נמי
כר' יהודא מתוקמא אבל הא דגרסינן
לקמן אלא אמר ריש לקיש לא אתי
שפיר וק"ל יג).

[דף ה ע"א]

דף ה. גמרא. מאי בר כבד שלא יניח
משקל במשקל וישקול עכ"ל.

כדאיתא לקמן וכו' דסבירא ליה דלוקה
שלש תרי משום הקדש ואחד משום זרות
והכא נמי דכוותה ס"ל דחייב שתי חטאות
משום חלב של קודש שאכל וללישנא
אחרינא שהביא רש"י ז"ל דלא כר' יהודה
לא גרסינן משום דלהיא לישנא צריך
לפרש ברייתא דמחייב שתים היינו חטאת
ואשם וזה דוחק דהא פשטא דברייתא מיירי
בחטאות מדיליף מקרא דועשה מאחת מהנה
כדפרש"י ז"ל ומאן דכר שמיא אשם
מעילות וכו'. וכע"ז פירש כוונת רבינו
בספר נר תמיד דס"ל לרבינו דרש"י מוחק
הל"א דאם כן צריך לפרש לקמן השתא כר'
יהודה נמי מתוקמא ולא שייך לקמן תירוץ
של ריש לקיש כיון דאינו סותר תירוץ
הראשון.

יג) ע"י בספר חק נתן דלפי ל"א דרש"י
גרסינן לקמן מחכי עלה במערבא ונוקמא
כגון חלב דשור וכו' אלא לא אוקמא כר'
ישמעאל דאמר ר' חנינא וכו' השתא נמי
כר' יהודה מתוקמא ומ"ש בגמרא אמר ריש
לקיש משום בר תוטני הוה אוקימתא אחרת.
ובספר אביר יעקב על מסכת כריתות
[למוהר"ר יעקב שמשון שבתי סיניגאליא
זצוק"ל בעהמ"ס שבת של מין ביאר
הדברים וז"ל רב ששת אמר הא דקתני שתי
שמות לאו שתי שמות של חלב כגון חלב
דכליות וחלב שעל הדקין אלא כולה דשם
אחד כגון דכליות והא דקרי שתי שמות
משום שהוא של הקדש וכו' ור' יהודה הוא
דסובר דמי שאוכל חלב של קודש חייב
שתים משום דתרי קראי כתיבי במוקדשים

נראה לפרש סוגיא זו דרב פפא נמי דבעיא בהכרע הוא שוקל או עין בעין שפיר הוה ידע מהא דאמרינן הקב"ה יורע בהכרעותיו אלמא אית ביה הכרע אלא שהיה מסופק אם בא לשקול הסמים נגד סימנים ששקל תחילה בהכרע אם הסימנים השניים צריכים הכרע או לא דאפילו אם ישקול עין בעין שפיר אית ביה הכרע לפי זה שפיר קאמר רחמנא אמר בד כבד ואת אמרת בהכרע הוא שוקל ר"ל שאסור לשקול רק נגד הברזל לפי זה ליתא לאיבעיא דרב פפא כלל ודוק.

[דף ה ע"ב]

שם ע"ב. גמרא למימרא ההוא דמשח הוה כהן גדול אי לא לא ע"כ (ד). ז"ל הרמב"ן פרשת אחרי על פסוק [ויקרא ט"ז] ואשר ימלא ידו ופירש רש"י אין לי אלא המשוח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין ת"ל ואשר ימלא ידו מכל מקום (וכן) [והן כל ה] כהנים גדולים שהיו מיאשיהו ואילך שבימיו נגנז[ה] הצלוחית של שמן המשחה עכ"ל. וכתב על זה הרמב"ן ז"ל אין הכוונה להרב שלא יהא במקדש מרובה בגדים אלא מיאשיהו ואילך שהרי בגמרא אמרו במיתת כולן הוא חוזר או במיתת אחד מהן ואמרו כהן גדול המשוח בשמן המשחה ומרובה בגדים איזו מהן

(יד) גירסת הגמרא לפנינו: ההוא דמשח הוי כ"ג ואי לא משח לא הוי כ"ג וכו'.

קודם אבל בכל הזמנים אם נתרבה בבגדים כשר לעבודת יום הכפורים שהרי לעולם מתקנינן כהן אחר ביום הכפורים ואין מושחין אותו ואם אירע פסול בכהן גדול משמש זה תחתיו בריבוי [ה] בגדים בלי משיחה עכ"ל.

והנה לפירושו צריך לומר הא דאמר הכא אי משח הוה כהן גדול אי לא לא לא ¹²²⁴⁵⁴⁷ לא אתיא למעוטי אפילו אם נתרבה לא הוה כהן גדול בלי משיחה דלדידיה אפילו נתרבה בזמן שהיה נוהגת משיחה נמי הוה כהן גדול אלא כיון דקרא גבי משיחה הוא דכתיב להכי קאמר אי משח הוה כהן גדול אי לא לא ולא תימא ירושה היא והוא הדין אי עביד ליה ריבוי בלא משיחה נמי הוה כהן גדול ^{אוצר החכמה} דמשיחה וריבוי איתקשו להדדי.

אמנם הא קשיא על הרמב"ן ז"ל מהא דגרסינן במסכת יומא דף (ד) [ה'] ע"א משיחה שבעה מנלן דבעינן לכתחלה כו' ומנלן דלא מעכבא לדורות דתניא [ויקרא ט"ז ל"ב] וכפר הכהן אשר ימשח אותו אין לי אלא נמשח שבעה נמשח יום אחד מנין ת"ל אשר ימשח אותו [ואשר ימלא ידו] מכל מקום ע"כ הרי משמע דלכל הפחות פעם אחת משיחה מעכבתו כדכתיב אשר ימשח אותו דלכל הפחות משמע פעם אחת ^{טו}

(טו) בספר חידושי הלכות הוסיף ביאור לקושית רבינו כאן בזה"ל: משמע מכאן

(וכמדומה שראיתי קושיא זו באיזהו מפורש) ^(טו) 6.

אמנם אחר העיון נלע"ד דברי הרמב"ן ז"ל המה מש"ס ערוך [יומא] דף י"ב ע"א דגרסינן שם פשיטא אירע פסול בכהן גדול קודם תמיד של שחר מחנכין אותו לזה שממנין אחריו בתמיד של שחר אלא אירע פסול אחר התמיד במאי היה מחנכין אותו ואסיק שם דעבודתו מחנכתו דאין צריך לחינוך אחר וכן פסק הרמב"ם (פ"ב) [פרק א'] מהלכות [עבודת] יה"כ [ה"ג] ע"ש. הרי אף אם לא חינוכו בשום דבר לא מעכבא מלעבוד ולזה כיון הרמב"ן ז"ל בצחות לשונו באמרו שהרי לעולם מתקנין כהן אחר ואין מושחין אותו והיינו מטעם האמור משום דאסיקנא דעבודתו מחנכתו. ואם לזה כוון הרמב"ן ז"ל צריך לומר מה שכתב הרמב"ן ומשמש

זה תחתיו בריבוי בגדים אין כוונתו דעל כל פנים ריבוי בעי דהא ליתא דמהאי טעמא שאין צריך משיחה משום דעבודתו מחנכתו מהאי טעמא גופא אין צריך ריבוי אלא איהו בעי לאשכוחי שיהא מרובה בגדים לבד לכך כתב ומשמש זה בריבוי בגדים דודאי אי משמש בכהונה גדולה לא סגי אלא שיעבוד בשמנה בגדים ואז ממילא הוה מרובה בגדים אבל באמת שאם עבד זה בארבעה בגדי לבן בעבודת יום הכיפורים ואפילו למ"ד אבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט ואח"כ אירע בו פסול לא עבד בשום פעם בשמונה בגדים מכל מקום מצות כהונה גדולה עליו מטעמא דכתיבנא אלא דהרמב"ן ז"ל לא איירי בהכי כלל^(י).

ואין להקשות להנהו אמוראי דלא ס"ל כרב פפא דהתם דעבודתו מחנכתו

בגדים בזמן אחד. ובספרו צדה לדרך הקשה קושיא הנ"ל על הרמב"ן דמסוגיא דיומא דף ה' איכא ראיא ברורה דצריך משיחה.

(יז) עי' בספר תכלת מרדכי על הרמב"ן [ויקרא שם] שהוכיח מדברי הספרא שרבינו מזכיר לקמן ומדברי הירושלמי [יומא פ"א ה"א] המפורשים דכהן גדול לא צריך משיחה כלל ואם כן מש"כ במסכת יומא לאו דוקא. והעיר שכן איתא בהדיא גם בתוספות ישנים [יומא דף ה' ע"א ד"ה נתרבה] אלא שיש שם ט"ס ובמקום בנתרבה לחוד לא סגי צ"ל בנתרבה לחוד סגי. וכע"ז איתא גם בהגהות הרש"ש למסכת יומא [דף ה' ע"א ודף י"ב ע"א].

דעכ"פ בעי או ריבוי פעם אחד או משיחה ובדף י"ב [ע"א] איתא שם [במסכת יומא] פשיטא אירע פסול קודם תמיד של שחר מחנכין אותו בתמיד של שחר אלא אירע בו פסול אחר תמיד של שחר במה מחנכין אותו ואיתא דמחנכין באבנט כו' ר' פפא אמר עבודתו מחנכתו מי לא תנן וכו' ומשמע דלא בעי שום ריבוי בגדים והוא להיפך ממה דמשמע לעיל דבעי עכ"פ ריבוי קצת לחינוך וכו'. ועי' מש"כ רבינו לקמן בענין זה.

(טז) מה שנמצא בתוך הסוגריים הוסיף רבינו ונראה דכוונתו לבעל הבאר שבע בספרו על מסכת הוריות [דף י"ג ע"א] שהקשה איך יכול להיות משוח ומרובה

אמאי לא משני דיצא מהדיוטות על ידי משיחה די"ל דלדידהו בעינן משיחה וגם ריבוי על כל פחות פעם אחת אם כן במשיחה לחודיה לא יצא מהדיוטות. גם י"ל דהא מתניתין איירי בבית שני כדאמרינן התם [דף ט' ע"א] למה נקראת לשכת פרהדרין ושוב לא היתה שמן המשחה דיאשיהו גנזו⁷.

ואיך שיהיה צריך לישוב הסוגיא דלא תקשי אהדדי דלעיל דף (ד') [ה'] ע"א] משמע דעל כל פנים פעם אחת משיחה וריבוי מעכבא. גם דברי רבינו הרמב"ם ז"ל נראה כסותרים זה את זה דבפרק ד' מהלכות כלי מקדש [היי"ב-י"ג] כתב ומושחין אותו בשמן המשחה ומלבישין אותו בגדי כהונה גדולה כו' ואם עבד ולא נמשח שבעה או לא נתרבה שבעה עבודתו כשרה הואיל ונתרבה ונמשח פעם אחת הרי הוא כהן גדול עכ"ל. דמשמע מדברי רבינו דפעם אחת מיהא מעכבא וכדמשמע מסוגיא דף (ד') [ה' ע"א] ובפרק (ב') [א'] הלכות [עבודת] יום הכיפורים [ה"ג] פסק כהא דרב פפא דעבודתו מחנכתו.

ואין לתרץ ולומר הא דמשמע דעל כל פנים פעם אחת מיהא מעכבא היינו בשאר ימות השנה דליכא עבודה המחנכתו דבשאר ימות השנה כהן גדול וכהן הדיוט שוין בעבודתן לכן אינו יוצא מהדיוטות אלא על ידי משיחה וריבוי מה שאין כן ביום הכפורים דעבודת יום הכפורים אינו כשרה אלא בכהן גדול אז שפיר עבודתו מחנכתו ואז אין צריך לא משיחה ולא ריבוי

אפילו פעם אחת. הא ליתא לפע"ד כלל דקרא וכפר הכהן אשר ימשח אותו בעבודת יום הכפורים כתיב דמשמע אפילו לעבודת יום הכפורים פעם אחת מיהא מעכבא. וגם לדעת הראב"ד פ"ד מהלכות כלי מקדש [היי"ג] משמע דבשאר ימות השנה אין צריך לא משיחה ולא ריבוי ע"ש. אם כן ודאי הא דאמרינן דפעם אחת מיהא מעכבא היינו עבודת יום הכפורים ואם כן קשיא לדידהא הא לעבודת יום הכפורים אמרינן דעבודתו מחנכתו.

ונלע"ד דצריך לחלק דודאי היכא שממנין כהן גדול שיעבוד בכהונה גדולה לעולם דומיא דמלואים צריך שיהא לו משיחה או ריבוי לכל הפחות פעם אחת מה שאין כן היכא שמתמנה להיות כהן גדול ולעבוד לפי שעה דהיינו אם אירע פסול בכהן גדול דהא קי"ל ראשון חוזר לעבודתו אז המתמנה אין צריך לא ריבוי ולא משיחה אפילו פעם אחת דשפיר יצא מהדיוטות הואיל ועבודתו מחנכתו. ומצאתי און לי מהא דגרסינן בתורת כהנים פרשת אחרי [מות פ"ה פרק ח'] אשר ימשח אותו אין לי כהן המשיח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין ת"ל ואשר ימלא ידו כהן המתמנה מנין ת"ל וכפר הכהן מכל מקום עכ"ל. הרי מדכהן המתמנה הוצרך לרבות מקרא דוכפר מוכח שהכהן המתמנה אינה טעון לא משיחה ולא ריבוי⁸.

אלא דעדיין צל"ע מהא דאמרינן שם דף ד' [ע"ב] דר' יוחנן אית ליה

מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן וריש לקיש אית ליה דבר שאינו מעכב לדורות אינו מעכב בהן ואמרינן התם דפרישת שבעה איכא בינייהו דאינו מעכב לדורות ומפרש התם לדורות מנ"ל דלא מעכבא מדקתני מתקינין ולא קתני מפרישין. ולפ"ד מאי מייתי מכהן המתמנה לפי שעה דגם לדורות לא מעכבא. ואולי צ"ל דודאי לענין פרישה מהי תיתי לחלק בין כהן המתמנה לפי שעה ובין כהן שיעבוד לעולם אלא לענין משיחה שפיר איכא לפלוגי דגלי לן קרא דמייתי בתורת כהנים דמוכח שאין צריך לא משיחה ולא ריבוי ועדיין אין דעתי מתיישב בזה.

וראיתי במסכת מכות דף י"א [ע"ב] במתניתין דגרסינן שם אחד כהן המשיח בשמן המשחה ואחד המרובה בגדים מחזירין הרוצח ופירש רש"י שעבר ממשיחותו שאירע פסול בכהן גדול ושימש אחר תחתיו וכשנתרפא זה חוזר לעבודתו ועבר זה

(יח) לשון רש"י לפנינו: וכשנתרפא כהן חזר לעבודתו ועבר זה ממשיחותו.

(יט) כעין קושית רבינו הקשה בקונטרס שהם וישפה ח"ב הלכות רוצח ושמירת נפש פ"ז ה"ט. ובחידושי הריטב"א כאן כתב וז"ל ומיהו ממשיחתו לאו דוקא אלא לרבויו קרי הכי כדמתרגמינן הכהן המשיח דמתרבא עכ"ל. וכע"ז העיר בהגהות הרש"ש למכות שם. אולם בפירוש המשניות להרמב"ם במסכת הוריות פ"ג מ"א משמע כדברי רבינו דקאי מתניתין רק על כהן עבר שנמשח אבל

ממשיחותו^(יח) עכ"ל. הנה משמע מדברי רש"י ז"ל דאף כהן המתמנה לפי שעה נמי טעון משיחה ולפי זה תקשי ממתניתין זו לרב פפא דאיהו אסיק דעבודתו מחנכתו ואין צריך למשיחה ולא לריבוי כלל. ומיהא דברי רש"י היה יכול לישבו קצת דאיירי בנתמנה לכהן גדול בשאר ימות השנה דליכא עבודה שיהא דוקא בכהן גדול המחנכתו אם כן ודאי צריך משיחה. אמנם ראיתי בדברי הרב מברטנורי שכתב על מתניתין ואחד שעבר ממשיחותו שאירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים ומנו אחר תחתיו ע"כ. והרב הגדול בעל תוספות יו"ט ז"ל כתב על זה וז"ל ורש"י סיים וכשנתרפא זה כהן חוזר לעבודתו הרי דעתו ז"ל להרכיב שני פירושים יחד והוא לכאורה נגד סוגיא ש"ס דלעיל דבהדיא אמרינן דעבודתו מחנכתו וצל"ע רב בזה^(יז).

ואגב אודיע למעיין (משנה ד' פרק שני) [משנה ב' פרק ג'] דהוריות שם כהן משוח שחטא ואח"כ עבר

לא מרובה בגדים וכן פירש דעתו בצפנת פענח [מכות שם]. אבל בהלכות רוצח ושמירת נפש פ"ז ה"ט כתב הרמב"ם בפירוש דאף כהן גדול מרובה בגדים מחזיר את הרוצח אף לאחר שעבר ממשרתו. ועי' בצפנת פענח על הרמב"ם ח"ב הלכות איסורי ביאה פ"ז ה"א שהביא דברי הגמרא במכות דמשמע דמרובה בגדים שעבר אין עליו שם כהן גדול וכתב דמזה משמע דמשיחה פועלת בכהן גדול קדושת הגוף עולמית וכע"ז בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' ה'. וע"ע בספר שיח יצחק על מסכת מכות שם שביאר דס"ל

דשני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט לפי זה שפיר כתבו הרמב"ם והרב שאין ביניהם אלא עבודה דהיינו שכהן שני לא יעבוד לכתחילה בכהונה גדולה וצריך לי עיון רב ודו"ק.

[דף ו ע"א]

[והמריח בה פטור] ב).

דף ו. רש"י ד"ה אלא לאו בקטורת אלמא עושין קטרת מן החולין כו'. מפירושו נראה דעיקר קושית הש"ס מדקתני המקדיש נכסיו דמשמע שתחילת עשייתו היתה מן החולין אלא דעתה בא להקדישו אלמא קרא דקודש תהיה לכם לא משמע שיהא עשייתו דוקא מן הקודש לפי זה לא משמע נמי שיהא עשייתו בקודש והשתא לא תיקשי מאי פריך דלמא איירי שעבר ועשה בקודש דעיקר הקושיא דע"כ איירי שעשה מן החולין וק"ל. שוב מצאתי [בפרק ב'] מהלכות כלי מקדש [ה"ו] שהרב החכם הנפלא בעל משנה למלך פירש כן ואודה ה' שכוונתי לדעתו בזה.

[דף ו ע"ב]

ע"ב. גמרא. שהרי חלבנה ריח רע ומנא הכתוב כו'. הרב הגאון מהרש"א בחידושי אגדות כתב ז"ל וזה שדקדק ומנא הכתוב ולא קאמר ומקטיר עמה

ממשיחתו כהן משיח מביא פר עכ"ל. וכתב הרב הגדול תוספות יו"ט ז"ל מה שכתב הרב שאין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא עבודה וכן פסק הרמב"ם בפירושו ותימא דבמתניתין [שם משנה ד'] תנן זה וזה שוין בעבודת יום הכפורים וכל שכן עבודת שאר הימים שאם רצה להקריב מקריב עכ"ל ע"ש. ותימא על תמיהתו דהא מתניתין לעיל קרי לכהן המשמש היינו כהן ראשון שחזר לעבודתו וכהן שעבר היינו שמינוהו תחתיו וכיון דקי"ל אם עבר זה שעבר ממשיחתו ועבד עבודתו כשרה אם כן שפיר שוין בעבודת יום הכיפורים.

אמנם מתניתין דהכא קרי ליה לכהן שעבר היינו כהן ראשון ואיירי שעבר מחמת דברים הפוסלים בכהנים מלעבוד לעולם דהיינו מחמת מום או מחמת זקנה ואתי לאשמועין אף שעברוהו ולא יעבוד לעולם מכל מקום שוין בזה ששניהם מביאין פר בהוראתן ושפיר קאמר שאין ביניהם אלא עבודה דאם העבירו מחמת מום או זקנה בשביל זה לא יוכל לעבוד עבודתו מלבד זה אף אי איירי מתניתין דהכא דקתני זה וזה שוין בעבודת יום הכפורים בכהן שני לא ידענא מאי קא קשיא ליה דהא הש"ס מוקי למתניתין דהכא כר' מאיר דס"ל דשני כל מצות כהונה גדולה עליו ואנן קי"ל כר' יוסי

כה"ג שמחזירין את הרוצח.

(ב) ע"י מש"כ רבינו לעיל דף ב' ע"א.

להרמב"ם דאף כהן גדול שנתחנך על עבודה בלבד מחזיר את הרוצח ולכן שפיר כתב הרמב"ם בהלכות רוצח שיש ארבעה מיני